

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Astronomický ústav AV ČR, Boční II / 1401, 141 31 Praha 4, tel. 267 103 040, info@astro.cz

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 84 z 11. 5. 2006

Česká astronomická společnost udělila cenu Zdeňka Kvíze

Česká astronomická společnost ocenila Kvízovou cenou za rok 2006 Ladislava Šmelcera, pracovníka Hvězdárny ve Valašském Meziříčí. Cena Zdeňka Kvíze za rok 2006 byla udělena Ladislavu Šmelcerovi za jeho přínos v oboru studia proměnných hvězd. Slavnostní předání ceny proběhne 13. května 2006 v Praze – Kolovratech na celostátním setkání poboček a odborných sekcí České astronomické společnosti a dalších astronomických institucí. Po předání ceny bude přednesena laureátská přednáška.

Ladislav Šmelcer se narodil 5. 5. 1966. Pracuje jako odborný pracovník Hvězdárny ve Valašském Meziříčí. V současnosti je členem výboru Sekce pozorovatelů proměnných hvězd České astronomické společnosti. Od vzniku pozorovací skupiny Medúza před 10 lety, která se věnuje soustavnému sledování vybraných proměnných hvězd, je také členem jejího výboru. On sám si vybral pozorovatelsky obtížnou třídu dlouhoperiodických proměnných hvězd - především mirid - jimž věnuje již více než deset let soustavnou pozornost jako pozorovatel i interpret napozorovaných dat. Výsledky jeho práce lze nalézt v seznamu publikací a citací na webové adrese: http://www.astrovm.cz/op_promenky_citace.php.

Jeho soustavnost mu přinesla v únoru 2002 mimořádný úspěch, když si jako první český pozorovatel všiml při večerním pozorování neočekávaného zjasnění pekulární proměnné hvězdy V838 Monocerotis, která byla rozpoznána jako proměnná teprve začátkem zmíněného roku. L. Šmelcer operativně změnil vlastní pozorovací program a stačil ještě uvědomit pozorovatele v Peci pod Sněžkou a v Brně, takže čeští pozorovatelé tak kolektivně získali jedinečné údaje o prudkém nárůstu jasnosti hvězdy o bezmála 3 mag v průběhu jediné noci. S odstupem několika let od tohoto unikátního pozorování lze říci, že jde o vůbec nejzajímavější proměnnou hvězdu posledního desetiletí, protože její další fotometrický i spektrální vývoj byl a je anomální a nezařaditelný do standardní klasifikace proměnných hvězd. Svědčí o tom též okolnost, že snímkování hvězdy po oné překvapivé explozi 2. 2. 2002 se periodicky věnuje i Hubblov kosmický teleskop, a záběry vývoje unikátní "světelné ozvěny" V838 Mon se dostaly již do povědomí široké astronomické veřejnosti a do učebnic.

Ladislav Šmelcer po dlouhou dobu systematicky s velkou pečlivostí pozoruje vybranou třídu proměnných hvězd a právě tato schopnost mu pomohla využít operativně příležitosti, která se pozorovateli proměnných hvězd naskytne nanejvýš jednou za život. Znovu tak potvrdil starou pravdu, že náhoda slouží jen duchům připraveným, což je nejlepší inspirace i pro další české pozorovatele v nejrůznějších oborech astronomie.

Spojení na laureáta: ismelcer@astrovm.cz, telefon 571 611 928 (Hvězdárna ve Valašském Meziříčí)

Cenu Zdeňka Kvíze zřídila Česká astronomická společnost v roce 1994. Je udělována astronomům za významnou činnost v oborech meziplanetární hmota, proměnné hvězdy a popularizace a výuka astronomie, což byly obory, kterými se zabýval dr. Zdeněk Kvíz. Cena je udělována jednou za dva

roky. Poprvé byla udělena v r. 1996. Dosud ji obdrželi Kamil Hornoch z Lelekovic u Brna za významnou činnost v oboru výzkumu meziplanetární hmoty (1996), Mgr. Jiří Dušek z Brna za přínos k popularizaci astronomie (1998), Bc. Lenka Šarounová z Dobřichovic u Prahy za významnou činnost v oboru výzkumu proměnných hvězd (2000), Ing. Jakub Koukal z Kroměříže za významnou činnost v oboru výzkumu meteorů (2002) a Ing. Jana Tichá z Hvězdárny a planetária v Českých Budějovicích s pobočkou na Kletí za významnou činnost v oborech meziplanetární hmota, popularizace a výuka astronomie.

RNDr. Zdeněk Kvíz, CSc. (1932-1993) se narodil v Třebíči 4. března 1932. Po maturitě odešel studovat fyziku a astronomii na přírodovědeckou fakultu MU v Brně. Již během studií se věnoval výzkumu proměnných hvězd a meteorů a patřil k zakladatelům meteorické sekce při tehdy vznikající Lidové hvězdárně na Kraví Hoře. Po ukončení studií pracoval v Astronomickém ústavu ČSAV v Ondřejově v odd. vysoké atmosféry Země. Později učil fyziku na stavební fakultě ČVUT a Univerzitě 17. listopadu v Praze. V r. 1969 odjel na studijní pobyt na Univerzitu v Sydney v Austrálii, kde spolupracoval s prof. E. G. Bowenem při výzkumu atmosférických efektů meteorických rojů. Zde se pak rozhodl zůstat v exilu a věnoval se zejména pozorování zákrytových dvojhvězd na jižní polokouli na observatořích Siding Spring v Austrálii a ESO v La Silla v Chile. Při zpracování pozorování spolupracoval rovněž s Observatoří v Ženevě. Zemřel v Sydney 21. srpna 1993. Během svého působení v Československu patřil k prvním organizátorům meteorických expedic, byl členem redakční rady Kosmických rozhledů, proslovil řadu velmi přitažlivých přednášek pro veřejnost a napsal populárně-vědecký spis Jak astronomové zkoumají vesmír (1958). Svůj vřelý vztah k rodné zemi a jazyku si uchoval i po celou dobu exilu a po převratu v r. 1989 se domů často vracel. Je po něm pojmenována planetka č. 8137. V r. 2001 byl jmenován osobností města Třebíče in memoriam.

Celostátní setkání České astronomické společnosti se uskuteční v sobotu **13. května 2006** v Praze – Kolovratech v sále kulturního domu „U Boudů“ od **9:30 do 18:00 hodin**.

Program

- 9:30** zahájení (RNDr. Eva Marková, CSc. - předsedkyně ČAS)
- 9:40** informace o České astronomické společnosti
- 10:45** přestávka
- 11:00** Astronomie v ČR – spolupráce malých hvězdáren, prezentace jednotlivých skupin
- 11:30** oběd, pozorování Slunce
- 13:00** slavnostní udělení Ceny Zdeňka Kvíze pro rok 2006
- 13:15** laureátská přednáška Ladislava Šmelcera
- 14:15** přestávka
- 14:30** Astronomie v ČR – prezentace jednotlivých skupin
- 16:00** přestávka, pozorování Slunce
- 16:30** prezentace výsledků a fotografií ze slunečních zatmění
- 18:00** předpokládaný závěr
- 21:00** návštěva a pozorování na hvězdárně Arcibiskupského gymnázia v Praze 2

Do Kolovrat se dostanete městským autobusem ze Skalky nebo vlakem z pražského hlavního nádraží.

Pavel Suchan
tiskový tajemník České astronomické společnosti